

Ühildumisjuttu

Sirje Mäearu

Eesti Keele Instituudi vanemkeelekorraldaja

Eesti Keele Instituudi keelenõuandjatele esitatud süntaksiküsimuste hulgas on suur hulk neid, mis puudutavad ühildumisteemat. Ühildumine on selline alistus, mille puhul põhja grammatiline tähendus ja/või grammatiline vorm määrab laiendi sama tüüpi grammatilise vormi („Eesti keele grammatika II” : 7). Käesolev artikkel käsitleb täiendit – omadussõnalist eestäiendit ning nimisõnalise täiendi eriliiki lisandit.

Omadussõnalise täiendi ning lisandi ühildumise kohta saab lugeda Mati Erealti, Tiiu Erealti ja Kristiina Rossi „Eesti keele käsiraamatust” (kolmas, täiendatud trükk 2007), Mati Erealti „Lause õigekeelsusest” (2006) ja Mati Erealti, Reet Kasiku, Helle Metslangi, Henno Rajandi, Kristiina Rossi, Henn Saari, Kaja Taela, Silvi Vare „Eesti keele grammatikast II” (1993). Lisandi komastamise kohta on ülevaade Argo Mundi ja Maire Raadiku artiklis „Komaga ja komata” (kogumikus „Keelenõuanne soovitab 4”, 2008).

Omadussõnalise eestäiendi ühildumine

Omadussõnaliseks täiendiks saab olla omadussõnafraas või üksik omadus-, järgarv- või asesõna, oleviku või mineviku kesksõna, tegijanimi või *mata*-vorm.

Omadussõnaline eestäiend ühildub harilikult oma põhjaga arvus ja käändes, nt *kohalikule omavalitsusele* (mitte *kohalik* ega *kohaliku omavalitsusele*), *kergele muusikale*, *suurel reedel*, *elan ilusal Kohtla-Järvel*. Vaegomadussõna ehk käändumatu omadussõna põhjaga ei ühildu, nt *eesti keelest*, *pikavõitu ettekannet*. Sõnad *vaba*, *vale* ja *püha* ei ole käändumatud omadussõnad ja peaksid seepärast ühilduma. Õige on *roostevabast terasest* (mitte *roostevaba terasest*), *stressivabade päevadega*, *valel inimesel* (mitte *vale inimesel*), *pühale Antoniusele* (mitte *püha Antoniusele*), *pühad lihtsameelsed*.

Rajavas, olevas, ilma- ja kaasaütlevas käändes on eestäiendi ühildumine vaid osaline: eestäiend ühildub põhjaga vaid arvus, jäädes alati omastavasse, nt *käesoleva aktiga* (mitte *käesolevaga aktiga*), *vestlus seadusliku esindajaga*, *roostevabade naelteta*, *Uue tänavani*. Teiste käänete puhul on väär jätta täiend omastavasse, nt õige on *pikemaajalisele hooldusele* (mitte *pikemaajalise hooldusele*).

Küsimusi on andnud sõnad *pime* ja *valge*. Kuna keeletarvitajaile on tuttavad nende omadussõnadega ühendid *pime aeg* ja *valge aeg* ning nende käändevormid *pimedal ajal* ja *valgel ajal*, siis on neis tekitanud võõristust ühendid *pimeda ajal* ja *valge ajal* (liikluseeskirjas). Siin on tegemist nimisõnadega *pime* ja *valge*, nt *kardab pimedas liikuda*, *hoida jahedas ja pimedas*, *ootab valge saabumist*. Seega nagu *puhkuse ajal*, *töö ajal* nii ka *pimeda ajal*, *valge ajal*. Kaheti mõistetavust peidab näiteks nimetus *Pimedate Juhtkoerte Fond* (*pimedad juhtkoerad*, *pimedate juhtkoerad*).

Käänata tuleb ka asutuse või riigi nimetusse kuuluvat omadussõnalist täiendit, nt *Eesti Kohtuarstlikule Ekspertiisbüroole* (mitte *Eesti Kohtuarstlik Ekspertiisbüroole*), *Tartu Vabas Waldorfi Koolis*, *Sri Lanka Demokraatlikust Sotsialistlikust Vabariigist*. Samuti käänatakse koha-, isiku-, ehitise- jm nimedes esinevat omadussõnalist täiendosa, mis on oma põhjast (üld- või pärisnimest) lahku kirjutatud, nt *ehitada välja kõnniteed Haljal teel* (mitte *Haljas*

teel), asus elama Punasele tänavale (mitte Punane tänavale), Väikese Emajõe (mitte Väike Emajõe), Suurde järvistusse (mitte Suur järvistusse), Suurtel Antillidel, Ilusat Helenat (mitte Ilus Helenat), Ristijast¹ Johannesest, Pikal Hermannil (mitte Pikk Hermannil), Paksus Margareetas.

Tähele tuleb panna seda, et omadussõnaline täiendosa ei muutu kokkuvormististes, nt vabariigist², Vana-Roomas (mitte Vanas-Roomas), Vana-Egiptuses, Uus-Hebriididel, Väike-Maarjast, Kaval-Antsul, Noor-Eestile; Suurbritannias, Pühajärvelt, Mustjõkke, Valgevenelt, Vanakülla, Madalmaades.

Kuna esiosa käänamine oleneb kokku-lahkukirjutusest, tuleb keeletarvitajal teada konkreetse keelendi kirjutamist või siis osata seda keelehooldeallikatest leida. Nt rõõskkoore osakaal → rõõsa koore osakaal (rõõsk koor, vt <http://www.eki.ee/dict/qs2006>), vabaajast → vabast ajast (vaba aeg, vt <http://keeleabi.eki.ee>), Uus-Maailmas → Uues Maailmas (Uus Maailm, vt <http://portaal.eki.ee/knab>).

Küsimusi on tulnud sõna oma käänamise kohta. Enamasti see asesõna ei ühildu oma põhjaga, nt oma kodus, oma plaanid, oma nõudmisi. Rõhutamise korral on ühildumine siiski võimalik, nt omas kodus, omad plaanid, omi nõudmisi.

Probleeme on eestäiendiks olevate kesksõnadega. Oleviku kesksõnad (v- ja tav-kesksõna) ühilduvad oma põhjaga, nt rahvastele osaks saaval päeval. President kuulutab välja „Maksuameti ja Tolliameti ühendamise seonduva Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse”. Nähtavaid kehavigastusi ei ole. Mineviku kesksõnad (nud- ja tud-kesksõna) aga eestäiendina oma põhjaga ei ühildu, nt tuntud ja vähem tuntud kaubamärke.³ Just siin on eksimusi. Näib, et täiend arvatakse olevat tu- ja nu-liiteline tuletis (mis käändub), nt hingestatut inimest pro hingestatud inimest. Nende tuletiste näol on aga tegu tud- ja nud-kesksõnadest lähtuvate nimisõnadega, mis omadussõnaliselt täiendiks ei sobi. Vigu ilmneb eeskätt mitmuse osastava, aga ka teiste käänete vormistamisel, nt ettenähtuid → ettenähtud vabu päevi, asutusega seotuid → seotud väljaminekuid, teatutel → teatud juhtudel, teatutest asjadest → teatud asjadest, tuntutes seriaalides → tuntud seriaalides, lugupeetutelt valmistajatelt → lugupeetud valmistajatelt; kerkinuid → kerkinud küsimusi, ilmunuid → ilmunud kaarte. Oma põhjaga ei ühildu ka tud-kesksõna eitava vastena käibiv mata-vorm, nt täitmatate → täitmata lepingute reserv.

NB! nud- ja tud-kesksõnadest ning nu- ja tu-nimisõnadest tuleb lahus hoida tu-liitelised omadussõnad, mis näitavad millegi puudumist või eitavad millegi võimalikkust ning ühilduvad oma põhjaga, nt nägime lugematud → lugematuid võimalusi, tuuletu → tuuletus kohas.

Mitmeastmelistes ühendites tuleb tähele panna täiendi kuuluvust, nt üks õppekava punkt on uus rahvusvahelise eraõiguse seaduse eelnõu (mitte uue rahvusvahelise eraõiguse seaduse eelnõu – eelnõu on uus, mitte eraõigus), hoonestusõigusega koormataval Muuga sadamas asuval maaüksusel (mitte koormatavas – maaüksus on koormatud, mitte sadam).

Küsimusi on ka omadussõnaliste liitüksuste käänamise kohta. Ilma sidekriipsuta kokku kirjutatud liitsõnal muutub vaid järelosa, nt mustvalget fotot, nõguskumeral läätsel, asjaliktõsisel moel, sotsiaaldemokraatlikud vaated. Ka sidekriipsuga kirjutatud põimliitomadussõnal muutub ainult viimane komponent, nt avalik-õiguslikust televisioonist. Sidekriipsuga kirjutatud rindliitomadussõna puhul saab käänta kõiki osi juhul, kui

esikomponendil on täielik sõna kuju, nt *mustast-valgest mustrist*, *küsiivad-siduvad asesõnad*. Õigekeelsustavas on vähemalt *lik-liiteline* esiosa ühildamata jäetud, nt *marksistlik-leninlikku ideoloogiat*, *omavalitsuslik-parlamentaarset demokraatia*. Selliste sõnade nagu *kollektiiv-industriaalne*, *tehnilis-majanduslik*, *kaubalis-rahaline* esikomponentidel puudub täielik sõnakuju ja neid ei saa käänta.

Omadussõnataiend võib laiendada mitut rinnastatud ja eri objekte märkivat põhja. Küsimus on selles, kas see täiend on ainsuses või mitmuses. „Eesti keele käsiraamat” (lk 520) ütleb, et korduva ainsusliku täiendi ärajätmine rinnastatud nimisõnafraaside juurest ei muuda üldjuhul allesjäävat täiendit mitmuslikuks, nt *uus kaubik ja mahtuniversaal* (mitte *uued kaubik ja mahtuniversaal*), *pakub seltsi tulevasele äiale-ämmale*. Mitmuslikku täiendit saab kasutada, kui rindliikmetel on mingi ühisnimetaja, nt *olete tulnud vaatama vapustavaid Liinat ja Triinut* (= *vapustavaid tantsijaid Liinat ja Triinut*). Kui rindühendi liikmed on osalt ainsuses ja osalt mitmuses, saab täiendi panna mitmusse, nt *kriisivastased poliitika ja meetmed* (kuid mitte vastupidises järjestuses, sest võib tekkida valemistõlgitus: *kriisivastased meetmed ja poliitika*, s.t vaid meetmed on kriisivastased), või korratakse täiendit, nt *kriisivastane poliitika ja kriisivastased meetmed*. Rindtarindiga pole tegemist nt juhul *Kallis* (mitte *kallid*) *härna Kaur* *Varvik* *elukaaslasega*.

Kokkuvõttetabel

TÄIEND	ÜHILDUMINE	NÄITED
Põhjast lahku vormistatud omadussõna NB! <i>püha, vaba, vae</i> <i>tu-liiteline</i> omadussõna	ühildub	<i>kohalikule omavalitsusele</i> <i>Eesti Riiklikku Autoregistrikeskust</i> <i>Uuel tänaval, Pikast Hermannist</i> <i>pühal Antoniusel</i> <i>vabast tahtest, roostevabale valamule</i> <i>valet käitumist</i> <i>lugematuid võimalusi</i>
<i>v-, tav-</i> kesksõna	ühildub	<i>rahvastele osaks saaval päeval</i> <i>nähtavaid kehavigastusi</i>
<i>ja-tegijanimi</i>	ühildub	<i>põdejal haigel, Ristijast Johannesest</i>
Põhjaga kokku vormistatud omadussõna	ei ühildu	<i>vabariigist</i> <i>Vana-Kreekas, Mustjõkke</i>
Käändumatu omadussõna	ei ühildu	<i>eesti keelest, pikavõitu ettekannet</i>
<i>nud-, tud-</i> kesksõna	ei ühildu	<i>kerkinud küsimusi, teatud tingimustel</i>
<i>mata-</i> vorm	ei ühildu	<i>täitmata lepingute</i>
<i>Oma</i>	võib ühilduda	<i>oma valikul ~ omal valikul</i>

Lisandi ühildumine

Lisand on nimisõnaline täiend, mis tähistab sedasama mis põhigi, kuid teise mõiste kaudu. Tavaliselt on lauses põhjaks mahult kitsamat mõistet (liigimõistet) märkiv sõna ja lisandiks laiemat mõistet (soomõistet) väljendav sõna. Lisand võib paikneda nii põhja ees (eeslisand) kui ka järel (järellisand). Lisanditarindit seob ülejäänud lausega põhja käänne. Kui lisanditarind koosneb muudetavast ja muutumatust elemendist, on muudetav element põhi ja muutumatu element lisand („Eesti keele grammatika II” : 123), vrd nt *paragrahvist* (põhi) *4* (lisand) ja *paragrahv* (lisand) *4-st* (põhi). Lihtsuse mõttes nimetatakse mõlemal juhul tavaliselt lisandiks eesosa (*paragrahv*) ja põhjaks järelosa (*4*).

Keeletarvitajaile tundub kõige raskem olevat EESLISANDI ühildamine, rohkesti küsimusi on andnud lisanditarindis osalevad isiku-, asutuse- ja tootenimed, pealkirjad ning numbrid, samuti lisanditarindi komastamine. Seda arvestades on ka allolev ülevaade tehtud.

JÄRELLISAND ühildub⁴ oma põhjaga olenemata sellest, mis on põhjaks. Järellisandi puhul puudutavad küsimused eeskätt komastamist. Komaga eraldatakse põhja järel asetsev lisand, nt *K. Marttila, üks Unikulma müüjaid, räägib, millist tagasisidet ta saab klientidelt. Samal ööl tabasid politseinikud kaks venda, 19- ja 21-aastase noormehe, kes peeti kuriteos kahtlustatuna kinni. Meie⁵, Kase 1, Kase 5 ja Kase 7 elanikud, soovime ..* Järellisandeid võib olla mitu, nt *Maie Mesikäpp, dotsent, PhD⁶; Mina, Mari Tamm, Pika Pirru osaiingu sekretär, tõendan, et ..*

Kui lisandrühm on omastavas käändes, eraldatakse see komaga vaid eestpoolt, nt *Volitan Urmas Pentti välja võtma minu, Jaak Tallo nimele tulevaid postipakke. Vajalik on konkreetse tehnilise seadme, soojuspumba LGC Artic olemasolu. Paljude vahendite, näiteks väetise tootmise hind ..* Mõlemalt poolt eraldatakse komaga omastavas käändes sihitist laiendav lisandrühm, nt *Kutsus Juhani, endise kolleegi, oma juubelile.*

Komaga ei eraldata *kui*-lisandit ja olevas käändes esinevat lisandit, nt *Jaan Kukk kui ettevõtte juht esindab meid nõupidamisel. Oleksime väga tänulikud, kui Teie kogenud haridusjuhina võtaksite osa eelnimetatud üritusest.*

Koma panek oleneb vahel sellest, kuidas lisanditarindit tõlgendada. Tavaliselt on põhjaks pärisnimi (liigimõiste) ja lisandiks üldnimi (soomõiste), ent mõnikord võib olla ka vastupidi: lause sisu tõttu võib üldnimega märgitud mõiste olulisem olla kui pärisnimega väljendatud mõiste. Näiteks järgmistel juhtudel ei panda koma, kui tegemist on eeslisandiga, ja pannakse koma, kui tegu on täpsustava järellisandiga. Eeslisand: *hukkunu ema Alma Tamm ja õde Ene Karik .. Üks kapsli leiutajaid professor Paul S. on öelnud .. Mudelivaliku uus liige Sportkupee osutus kuumaks müügiartikliks.* Järellisand: *hukkunu ema, Alma Tamm, ja õde, Ene Karik, .. Üks kapsli leiutajaid, professor Paul S., on öelnud .. Mudelivaliku uus liige, Sportkupee, osutus kuumaks müügiartikliks.*

Ühildumisküsimusi on andnud tarindid, mis algavad sõnadega *nagu, näiteks, sealhulgas, kaasa arvatud, välja arvatud* jts. Neid saab vormistada kaht viisi: kas ühilduva järellisandina või ühildumatu kiiluna. Mõlemal juhul eraldatakse need tarindid kirjavahemärkidega. Lisandina on vormistatud nt *Eile anti Nõmme hooned, sealhulgas Nõmme jaam, üle linnaosavalitsusele; süüdistus kõiges, v.a relvastatud röövimises, .. Soojuspumba peab alati teise küttekehaga (nt radiaatoriga) ühendama.* Koma kustub tarindi järelt omastava käände puhul, nt *Kohtuvõimu, sh iga kohtuniku roll on ..; bakterite põhjustatud haiguste, nagu gastriidi ja maovähi profülaktika.*

Isikunimed lisanditarindis

Kui tegemist on ees- ja perekonnanime ühendiga, on perekonnanime ees paiknev eesnimi eeslisand ega ühildu oma põhjaga (perekonnanimega). Käänatakse perekonnanime, nt *Malle Harjakat, Ants Põldeotsale.* Pöördjärjestuse korral on eesnimi järellisandiks ja eraldatakse perekonnanimest komaga, nt *Kuldsepp, Arno.* Iseloomulik on sellise malli kasutus bürokraatiakeelele, nt *Kuldsepp, Arnole → Arno Kuldsepale.* Sellist vormistust võiks kasutada üksnes nimeloendites, kuigi perekonnanimede järgi saab järjestada küll ka siis, kui eesnimi eelneb perekonnanimele, nt *Priit Jõe, Arno Kuldsepp.*

Kui nimele järgneb lisanimi, järgarv või eri põlvkondi märkiv sõna *vanem, noorem, juunior, senior*, tuleb käänta neid, nimi jääb muutumatuks, nt *Peeter Suurest, Tema Majesteedile kuninganna Elizabeth II-le, Dumas nooremat, Aleksander Tammert juunioril*. Erandiks on piiblinimi *Jeesus Kristus*. Kirikliku pruugi järgi kääntatakse mõlemat nime, nt *Jumala poja Jeesuse Kristuse, usun Jeesusesse Kristusesse*. Üldreeglit arvestades saaks esimese nime ka ühildamata jätta: *Jeesus Kristuse*.

Mõnikord on probleemiks perekonnanime arv (ainsus või mitmus). Kui perekonnanime ees paikneb mitu eesnimelisandit, on perekonnanimi ainsuses (korduva põhja ärajätmine ei muuda põhja mitmuslikuks), nt *Anne Kadakas ja Rein Kadakas = Anne ja Rein Kadakas; Lp Marina ja Pjotr Ivanov!* Üldnimeliste lisandite korral võib perekonnanimi olla nii ainsuses kui ka mitmuses, nt *härja ja proua Sarv ~ Sarved, isa ja poeg Virginius ~ Virginiused*.

Mitmusliku üldnimelise lisandi korral on perekonnanimi mitmuses, nt *vennad Grimmid*. Kui mitmuslik lisand laiendab mitme eesnimelisandiga perekonnanime, on perekonnanimi ainsuses, nt *kaksikõed Riina ja Tiina Vaher, vendadele Kaspar, Fabian ja Michael von Engelhardtile*.

Kui lisandiks on mitmusliku sisuga üldnimi (*perekond, abielupaar* jne), saab perekonnanimi olla nii ainsuses kui ka mitmuses, nt *abielupaar Tõniste ~ Tõnisted, perekond Jermolajev ~ Jermolajevid*. Sama kehtib ka siis, kui perekonnanimi tõstetakse üldnime ette. Sel juhul tuleb perekonnanimi panna omastavasse käändesse, nt *Tõniste ~ Tõnistete abielupaar, Jermolajevi ~ Jermolajevite perekond*.

Eestipärane ei ole mall, kus mitmusliku sisuga sõna laiendab ees- ja perekonnanime, nt *perekond Pille Saare → Pille Saare perekonnaga*. Samuti ei sobi eesti keeles kasutada isiku täisnime või ametinimetust abikaasa puhul, lisades sõna *proua* (või *härja*), nt *proua president⁷ Evelin Ilves → proua Evelin Ilves; härja ja proua Mart Kask → härja Mart Kask abikaasaga, härja ja proua Kask ~ Kased*.

Kui isikunime kasutatakse koos üldnimelise lisandiga, peab nime alati kääntama. Sagenenud on kahjuks juhtumid, kus kääntatakse üksnes lisandit (võimalik, et tootenimede eeskujul, või tahetakse isikunime algkuju muutumatuks jätta), nt *Venemaa presidendile Medvedev → Venemaa presidendile Medvedevile, Soome teadlastelt Elo ja Leppänen → Soome teadlastelt Elolt ja Leppänenilt; Marko Mets abikaasaga Krista Mets → Marko Mets abikaasa Krista Metsaga, Marko Mets abikaasa Kristaga*.

Isikunime laiendava lisandi⁸ ühildamine on keeletarvitajale raske, sest arvestada tuleb mitme teguriga. Alati ühilduvad oma põhjaga laiendatud (täiendiga), mitmuslikud ning rinnastatud lisandid. Nt täiendiga lisand: *UNICEFi esindajale Eestis Toomas Palule, riigi peaprokuröri Norman Aasa. Ta abiellus tulevase arsti Imbi Tammega*; mitmuslik lisand: *eesti lauljate vendade Johansonide ballaadid, endistele omanikele von Tollidele*; rinnastatud lisandid: *endist linnapead, praegust esimeest Jaak Kaske. Olete oodatud graafiku ja margikunstniku Lembit Lõhmuse 60 aasta juubeli näitusele*. Neljas viimases käändes (rajav, olev, ilmaütlev, kaasaütlev) on ühildumine osaline, lisand ühildub vaid arvus, jäädes alati omastavasse, nt *kohtume noore autori Ene Sepaga, üldosakonna juhataja kohusetäitja Raudkikkata*.

Ainsuslik laiendamata (täiendita) lisand saab jääda põhjaga erandlikult ühildumata. Laiendamata lisandiks on sageli kõnetlussõna või sellena talitlev ametit, auastet, teaduskraadi,

tiitlit, sugulusvahekorda vms väljendav sõna (või lühend), nt *härra, proua, kodanik, professor, direktor, perekond, Sir, PhD, FIE*. Nt *kodanik Pille Maastikule, ostjale FIE Jüri Kasele. Lõpetada tööleping operaator A. Gromovaga. Esitab kandidaadiks doktor Irene Lehtsepa. Käsin komandeerida Soome Vabariiki arendus- ja teadusdirektor Tõnu Grünbergi.*

Kui kõnetlussõnana talitleva lisandi ees on omadussõnaline täiend, oleneb lisandi ühildumine sellest, kas täiend kuulub lisandi või kogu järgneva nimisõnaühendi juurde (vt „Eesti keele käsiraamat”, lk 542). Tihti jäetakse sellisel juhul lisand siiski ühildamata, nt *auväärset professor Raidmaad*. Ühildamist soodustab ees- ja perekonnanime kooskasutus, nt *auväärset professorit Mihkel Raidmaad*.

Võrdlustabel

AINSUSLIK TÄIENDITA LISAND	AINSUSLIK TÄIENDIGA LISAND
<i>piirivalvekapten Metsale</i>	<i>Narva kordoni piirivalvekaptenile Metsale</i>
<i>patriarh Aleksius II-st</i>	<i>Vene patriarhist Aleksius II-st</i>
<i>kuninganna Margrethel</i>	<i>Taani kuningannal Margrethel</i>
<i>esitas hagi vend Jaani vastu</i>	<i>esitas hagi oma venna Jaani vastu</i>
<i>tüdruk Nele-Triinust</i>	<i>väikesest tüdrukust Nele-Triinust</i>

Ainsuslik täiendita lisand ühildub oma põhjaga kahel juhul: 1) kui ta on *ne-, lane-, line-*liiteline, nt *kohtualusel Augil, raudteetööliselt Ivanovilt, ajaloolase Mart Helmega*. Ühilduma kaldub ka *ja-*liiteline lisand, nt *osakonnajuhatajal Tõnis Kasel, välja mõista kostjalt Kristjan Varelt*. Loomulikult ühildub nende liidetega lisand ka siis, kui tal on ees täiend, nt *talituse perenaisele Mari Sirgile*; 2) kui ta on sisult tähtis ja esile tõstetud, nt *määrán praktika juhendajaks vallasekretäri Elo Linnu*.

Ühildumisprobleemidega kaasnevad sageli komastamisprobleemid. Eeslisandit põhjast komaga üldiselt ei eraldata, nt *saatesarja „Eesti otsib superstaari 2010” võitja Ott Leplandi debüütalbumi esitluskontsert*. Kui põhjal on eestäiendeid, eraldatakse need lisandist komaga. Vrd *Genti ülikooli professorit, lugupeetud Mark Antonit* (põhjal on täiend) ja *lugupeetud Genti ülikooli professorit Mark Antonit* (lisandil on täiend).

Rohkesti küsimusi on tulnud mitme lisandiga isikunime kohta. Kui põhja ees on mitu lisandit, ühilduvad need põhjaga juhul, kui kuuluvad rindühendisse. Lisandid eraldatakse sidesõna või komaga. Paarisnimetuste puhul asendab sidesõna sidekriips. Nt *sündis tisleri ja põllumehe Jaan Kase pojana; ostja seaduslikule esindajale, nõukogu liikmele Mall Kalale; riiklike teenetemärkide omanikke, filmiarhiivi töötajaid Reinupit ja Toomingat. Otsus sõltub arstist-ametnikust Siim Sillast⁹*. Kui mitmest lisandist on laiendatud ainult esimene, koma ei panda, nt *Tartu ülikooli rektori kohusetäitja professor Tõnu Lehtsaar, ürituse patroon proua Evelin Ilves*. Kui mitmest eeslisandist on laiendatud viimane, pannakse koma, nt *professor, EBSi rektor Madis Habakukk*.

Rindühendisse ei kuulu kõnetlussõnana talitlev lisand, mis ei ühildu oma põhjaga ning mida ei eraldata põhjast ega teistest lisanditest komaga, nt *Tartu poistekooriga asutajast dirigent Uno Uigast. Kool soovib loengut strateegia õppetooli sõjaajaloo lektorilt leitnant Kalle Kalmult. Tähistatakse pedagoogika ajaloo õppetooli juhataja pedagoogikadoktor professor Lembit Andreseni sünnipäeva*. Kui põhja laiendab mitu seda laadi lisandit, ühildub põhjast kaugemal olev lisand põhjaga, nt *intervjuu õppeprorektori, rakendusgeoloogia professori V. Kalmuga, auliikmele akadeemik Lippmaale, .. toob Tartusse nobelisti Sir Tim Hunti*.

Mitme ainsusliku põhja puhul on lisand mitmuses. Lisandi ja põhjarühma vahel pole koma. Nt presidendid Meri ja Ahtisaari (= *president Meri ja president Ahtisaari*), *metoodika pärineb Soome teadlastelt Elolt ja Leppänenilt, lapselastele Toomale ja Kadriale. Vrd Eesti ja Soome presidendilt* (korduva põhja ärajätmine ei muuda põhja mitmuslikuks).

Kokkuvõttetabelid

1. Mitmuse kasutus perekonnanime puhul

LISAND	PÕHI	NÄITED
Rinnastatud lisandid:		
mitu eesnime	perekonnanimi ainsuses	<i>Anne ja Rein Kadakas</i>
mitu üldnime	perekonnanimi ainsuses või mitmuses	<i>härra ja proua Sarv ~ Sarved</i>
mitmuslik üldnimi + mitu eesnime	perekonnanimi ainsuses	<i>kaksikõed Riina ja Tiina Vaher</i>
Mitmuslik üldnimi	perekonnanimi mitmuses	<i>vennad Grimmid</i>
Mitmusliku sisuga üldnimi (<i>perekond, abielupaar</i> jne)	perekonnanimi ainsuses või mitmuses	<i>perekond Jermolajev ~ Jermolajevid</i> <i>abielupaar Tõniste ~ Tõnisted</i>
Perekonnanimi ainsuse või mitmuse omastavas	mitmusliku sisuga üldnimi (<i>perekond, abielupaar</i> jne)	<i>Tõniste ~ Tõnistete abielupaar</i> <i>Jermolajevi ~ Jermolajevite perekond</i>

2. Lisandi ühildumine isikunimega

LISAND	ÜHILDUMINE	NÄITED
Ainsuslik täiendita lisand:		
kõnetlussõnana talitlev sõna	ei ühildu	<i>advokaat Naaritsale</i> <i>lahingukooli ülema kapten Tõnis Korgi kiri</i>
mitu kõnetlussõnana talitlevat sõna	põhjast kaugemal olev lisand ühildub	<i>pankrotihaldurilt vandeadvokaat Sikutilt</i>
<i>ne-, lane-, line-</i> liiteline	ühildub	<i>kohtualusel Augil</i> <i>ajaloolase Mart Helmega</i> <i>hooldustöölise Mart Seljaku</i>
<i>ja-</i> liiteline	kaldub ühilduma	<i>osakonnajuhatajal Tõnis Kasel</i>
sisult tähtis ja esile tõstetud	ühildub	<i>kaastunne tütre Maali Kuke lahkumise puhul</i>
Ainsuslik täiendiga lisand	ühildub	<i>linnaosavanema abile Pille Juustile</i>
Mitmuslik lisand	ühildub	<i>vendadele Ivanovidele</i>
Rinnastatud lisandid	ühilduvad	<i>endist linnapead, praegust esimeest Jaak Kaske</i>

¹ Omadussõnana käibiv *ja-*liiteline nimisõna ühildub oma põhjaga, nt *põdejale haigele, rääkis Ristijast Johannesest*.

² Ehkki tavaliselt kirjutatakse omadussõnaline eestäiend oma põhjast lahku, võidakse see põhjaga kokku kirjutada juhul, kui väljendatakse kindlat omaette mõistet. Sellest oleneb omakorda käänamine, vrd *vaba riik* : *vabast riigist* ja *vabariik* '(riigivorm)' : *vabariigist*.

³ Järeltäiendiks olev mineviku kesksõna ühildub oma põhjaga, nt *kaubamärke, tuntuid ja vähem tuntuid*.

⁴ Olevas käändes lisand ühildub põhjaga vaid arvus, nt *Doktor Lees toitumisspetsialistina*. Mitmuse osastavas käändes lisand ei ühildu oma põhjaga, nt *Mari Jalak, meie tublimaid töötajaid* ..

⁵ Isikulise asesõna järel paiknev täiendita lisand eraldatakse komaga üksnes siis, kui lisandit rõhutatakse või kui seda nõuab mõtteselgus, nt *Meie, allakirjutanud, koostasime* ..

⁶ Sellist järellisandina vormistamist kasutatakse lakoonilise stiili puhul (nt visiitkaartidel, esinejate nimekirjas). Lauses tuleks seesugune info esitada põhjast eespool, nt *Dotsent PhD Maie Mesikäpp pidas loengu* ..

⁷ Sõnaühendit „proua president” saab kasutada naispresidendi (nt Soome presidendi Tarja Haloneni) kohta.

⁸ Alati ühildub oma põhjaga kohanime laiendav lisand, nt *Ta juhtis tähelepanu eesistujariigi Rootsi prioriteetidele, emakest Venemaad*. Üldnimeline lisand ühildub tavaliselt ka üldnimelise põhjaga, nt *kiutaimest linast, Eesti rahvuslinnul pääsukesel, Euroopa Liidu ühisrahale eurole*.

⁹ Nimisõnaliste sidekriipsuga kirjutatud rindühendite puhul tuleb käänta kõiki rindühendite osi, nt *koristajat-nõudepesijat, vanemarstil-osakonnajuhatajal, õiguskantsleri asetäitjal - nõunikul*. Rajavas, olevas, ilma- ja kaasaütlevas käändes saab viimasele rindliikmele eelnevad liikmed jätta omastavasse käändesse, nt *kauaaegne töö sekretäri-personalitöötajana ~ sekretärina-personalitöötajana*.